

Flerstemte funderinger

Under står fem sitater fra Ida Christensens bok *Den lykkelige skilsmissen*. Høsten 2015 ble disse sitatene sendt ut til en rekke mennesker. Rollene og bakgrunnen deres varierte, men alle mottok de samme korte utsagnene fra unge gutter og jenter som har sett sine foreldre gå fra hverandre. 80 psykologer, 24 stortingspolitikere, 37 lærere og 29 skilte foreldre leste og svarte på disse løsrevne minnene fra barna. I retur sendte de sine egne tanker.

På de neste to sidene kan du lese refleksjonene deres. På samme måte som for barna, er også de voksnes setninger personlige. Vi hører utdrag fra klasserommet, fra middagsbordet, fra gårsdagens terapitime og fra en egen gjenkjennelig barndom. Samtidig står svarene deres uten kontekst, de er fristilt forbindelser og ytre rammer. Slik åpner utsagnene for en inngang til det allmenne.

Sitatene er sammenstilt på tvers av personenes gruppetilhørighet for å forsterke forbindelsen til andre mennesker. Stemmen beholdes, men forenes likevel i et samlende tema, der også leseren inviteres inn.

Det som fortelles, angår oss. Enten fordi vi selv er barn av foreldre som har gått fra hverandre, fordi vi selv er disse foreldrene, eller fordi vi omgås barn, venner, familie og medmennesker som lever med og i slike brutte forbindelser.

«Jeg husker mamma sa det ikke var så farlig, for snart flyttet jeg også ut og fikk meg egne barn. Og jeg sa – ‘Mamma, jeg er tolv år’.»

«Jeg husker hvordan pappa begynte å prate om en ny dame etter et par måneder. Hun var alt mamma ikke var. Dette var visst gode kvaliteter ved henne.»

«Jeg husker følelsen da jeg begynte å ringe på, i stedet for å låse meg inn som før. Det var ‘hjemme’, men bare annenhver uke.»

«Jeg husker at vi ikke turte å fortelle pappa at vi allerede hadde sett den samme filmen på kino med mamma.»

«Jeg husker første gang jeg så en feriefilm fra da mamma og pappa var gift. Jeg skjønte ikke hvem de var, det var så rart å se at vi har vært en familie.»

Fargekode: Psykolog - politiker - lærer - forelder

Min refleksjon som psykolog er at relasjonene innad i familien endrer karakter etter en skilsmisse. Jeg husker både min og hennes fortvilelse da hun ikke fikk med seg bøker til skolen fordi de var hos den andre forelderen, og ikke kunne hentes der fordi samarbeidet dem i mellom gikk så dårlig. Det er vanskelig for barna være åpne om følelsene sine overfor oss foreldre og 'bruke' oss til å håndtere tingene i bruddet og i det fortsatte livet etterpå som er blitt delt i to. Som politiker føler jeg et oppriktig dilemma. Voksne, frie, moderne mennesker må selv velge hvem de vil dele hverdagen med. Men barna må leve med de voksnes valg.

Som psykolog må jeg ofte forklare for skilte foreldre hvorfor barnet deres kan slite. En skilsmisse rammer grunnmuren og den grunnleggende trygghetsfølelsen til mange barn. Skilsmisse er på de voksnes premisser. Det river i sjela når elevene mine så tydelig har egoistiske foreldre. Hvis behovet er så sterkt for å slenge med leppa bør man vurdere å åpne seg til et annet voksent menneske og ikke til sine barn.

Jeg tror nok som psykolog at mange foreldre synes det er vanskelig å sette egne følelser til side helt. Jeg husker vi kranglet mye etter skilsmissen. Det angrrer jeg veldig på, selv om det virker som barna har klart seg bra. Foreldrene ser ikke den sorgen, fortvilelsen, og sinnet disse barna uttrykker i klassen og i friminuttene. Jeg vitner som politiker at mange barn må på egenhånd takle situasjoner som de verken emosjonelt eller på andre måter er modne nok til å klare selv.

Jeg som politiker opplever at det altfor sjelden slippes til «stemmer» som beskriver de vonde følelsene en skilsmisse skaper. Framstillingen av den lykkelige skilsmisse er som oftest en historiebeskrivelse på de voksnes premisser. Min refleksjon som psykolog er at foreldre kan ha et behov for å minimere vonde følelser knyttet til et brudd, både for seg selv og for barna – kanskje de vonde følelsene oppleves som nettopp så farlige at de må unngås. Det undrer meg når foreldre i en opphetet skilsmisssituasjon sier til meg på utviklingssamtalen at «Det går ikke ut over barna, de tar det så greit». Jeg var alltid bestemt på at barna mine aldri skulle bli skilsmissebarn. Problemet er at man må være to for å få til ting. Det gikk ikke.

Som psykolog og menneske gir dette meg vondt i magen; et barn som blir frarøvet barndommen og tillagt en voksenrolle i en så tidlig alder fordi den voksne ikke kan formidle og håndtere situasjonen på en god nok måte. **Jeg synes det er flaut når foreldre prøver å legge «skylden» over på den andre når det er utviklingssamtaler. Forelderen i meg synes at man fortsatt skal oppføre seg som en voksen, selv om man blir skilt.** Som politiker gjør det meg trist å lese noen av disse erfaringene. Jeg føler at politikken ofte kommer til kort.

Som psykolog opplever jeg at skilsmisse gir mange voksne tunnelsyn. Egne behov kommer først. Jeg tror voksne ønsker, og vil, at brudd skal være så greit og enkelt at vanskelig følelser og sårhet blir underkommunisert. **Som lærer ser jeg dette i blant, det er vondt. Ha forståelse for at barnet ikke skal måtte favorisere noen, at de elsker begge to like mye uansett hvilke følelser vi som voksne har mellom oss.**

Jeg synes det er trist at elever må ta hensyn og navigere mellom mor og far. Min refleksjon som psykolog er at voksne undervurderer hvor mye ansvar barna tar på seg og hvor opptatte de er av at foreldrene skal ha det bra. **Som mamma blir jeg trist på deres vegne. Det er riktig å skåne sine små, de er foreldre, ikke venner eller venninner.** Det hjelper lite å vise til statistikken og si at det det er helt normalt. Som politiker tenker jeg at selv om det har blitt mer vanlig å skille seg, så er det akkurat like sårt, vondt og vanskelig.

Min erfaring som psykolog er at barn som regel sørger etter et samlivsbrudd, og håper at foreldrene skal finne tilbake til hverandre. En forelsket forelder blir gjerne blind for barnets sorg. Jeg som politiker kjenner på alle de barna som blir leie seg når mor og far ikke er kjæresten lenger, når jul og ferier feires dobbelt i nye hjem og med nye tradisjoner. **Det er synd på disse elevene. De har ikke valgt at foreldrene skal skille seg og føler ofte at deres innflytelse i prosessen er veldig begrenset. Jeg husker da min 5 år gamle datter gråt sårt fordi hun ikke hadde fått lov av mor å invitere gutter i bursdagen. «Men ville du ha gutter da?» «Ja, for jeg ville ha deg, pappa». Da måtte jeg si god natt og gikk ut i stua og gråt.**

Adriane Lilleskare Lunde og Psykologtidsskriftet